

Prvé roky Stredoeurópskej spoločnosti pre filozofiu výchovy

Autor: Blanka Kudláčová

Abstract

Central European Philosophy of Education Society (CEUPES) – the first years of activity report.

V r. 2011 bola na Pedagogickej fakulte Karlovej Univerzity v Prahe založená Stredoeurópska spoločnosť pre filozofiu výchovy (CEUPES – Central European Philosophy of Education Society), ktorá je reprezentatívnou organizáciou združujúcou odborníkov z filozofie výchovy v stredoeurópskom regióne a sídli v Prahe. Spoločnosť je významnou platformou, ktorá otvára priestor a možnosti pre stretnutia, diskusie, spoločné podujatia odborníkov v uvedenej oblasti. Iniciátormi a zakladajúcimi členmi boli prof. Anna Hogenová a doc. Naděžda Pelcová z Karlovej univerzity v Prahe a dr. Jiří Pospíšil z Palackého Univerzity v Olomouci (Česká republika); prof. Blanka Kudláčová a doc. Andrej Rajský z Trnavskej univerzity v Trnave (Slovensko) a dr. hab. Slawomir Sztobryn a dr. Marcin Wasilewski z Towarzystwa Pedagogiki Filozoficznej im. B. F. Trentowskiego (Poľsko). Za prezidentku spoločnosti bola zvolená doc. Naděžda Pelcová.

Založenie CEUPES vyplynulo z dlhodobého vnímania určitej dezorientácie v oblasti výchovy a vzdelávania na jednej strane a na druhej strane z neustáleho bohatstva výchovy a možností jej uchopenia v tradícii európskeho myslenia. Ako zakladajúci členovia sme si uvedomovali súčasnú fragmentárnosť postmoderného pluralistického myslenia a tiež redukciu hodnotovosti iba na osvietenké paradigmy racionality a efektívneho konania, ktorú vnímame ako problematickú. Z nášho pohľadu je preto potrebné a nevyhnutné zaoberať sa ontologickými, epistemologickými a etickými koreňmi európskej kultúry, výchovy a vzdelávania a kriticky reflektovať ich premeny v prostredí vzdelanostnej spoločnosti. Okrem rozvíjania tradície modernej vedy je dnes potrebná i kritická rekonštrukcia ďalších prameňov európskej duchovnosti, gréckej starostlivosti o myslenie (*logos*), ako aj kresťanskej interiority.

Ciele a charakteristika CEUPES

Základným cieľom CEUPES, ktorý sme si spoločne stanovili, je „vytvoriť organizačnú platformu pre stretávanie odborníkov z oblastí najrôznejších humanitných vied i predstaviteľov laickej verejnosti, ktorí majú záujem spoločne tematizovať aktuálne problémy výchovy a vzdelávania v krajinách strednej Európy.“ (Stanovy, čl. 3, ods. 1). Spoločnosť chce prispievať k transformácii a humanizácii občianskej spoločnosti a vytvárať priestor pre filozofickú reflexiu problematiky výchovy a vzdelávania v súčasnej vzdelanostnej spoločnosti. Ďalším cieľom je hlbšie porozumenie spoločenským javom, vedeckým výskumom a cieľným dialógom o problémoch výchovy a vzdelávania, hodnôt, medziludských a generačných vzťahov a ich špecifických podôb v jednotlivých krajinách strednej Európy, v ktorých chce združenie spojenými silami prispieť k ich riešeniu.

Chceme tiež hľadať spoločné hodnoty, z ktorých vychádza výchovná a vzdelávacia tradícia v jednotlivých regiónoch strednej Európy a rozvíjať možnosti medzikultúrneho a medziodborového dialógu.

V zmysle Programového vyhlásenia, CEUPES rešpektuje pluralitu konceptuálnych východísk jednotlivých bádání, ktorých vzájomný dialóg vedie k podpore a rozvoju duchovnej tvorivosti. Chce rozvíjať porozumenie pre špecifickosť stredoeurópskeho kultúrneho regiónu, za prvky ktorého považuje najmä:

- priestor stretávania sa východoeurópskeho intelektuálneho dedičstva so západoeurópskymi zdrojmi kontinentálnej múdrosti,
- pozitívny prínos diferencií a osobitostí jednotlivých národných a národnostných optík prítomných v stredoeurópskom priestore,
- rešpekt k inakosti a odlišnosti v duchu starostlivosti a zodpovednosti za osud druhého,
- stretávanie sa na pôde filozofie výchovy formou koexistencie a dialógu, nie konfrontácie rôznych prístupov a názorov.

Činnosť a aktivity CEUPES sú motivované a inšpirované určitým chápaním filozofie výchovy, ktoré chápe filozofiu výchovy v sokratovskom duchu, ako jadro samotnej filozofie; ako určitú „misiu“; ako alternatívu pred prepadom pedagogiky do bezradnosti a sféry predmetnostiuprostred homogenizačných a depersonalizačných tendencií súčasnej edukačnej kultúry, vo vzájomnej podmienenosti filozofie a výchovy, ktorých vzťah je nutne vnútorne štruktúrovaný: pedagogika si vyžaduje solídny filozoficko-paradigmatický základ a zároveň filozofia (ako „starostlivosť o dušu“) musí byť napojená na živú prax výchovy.

V svojom programovom vyhlásení má CEUPES zadané aj praktické výzvy a možnosti pre konkrétne aktivity. Ide najmä o hľadanie možností, ako sprístupniť filozofiu výchovy mysleniu dnešných študentov na univerzitách a rozvíjať v nich zmysel pre filozofické nahliadnutie vlastnej odbornej špecializácie; vytvorenie stredoeurópskej platformy filozofie výchovy so spoločnými výskumami, projektmi, konferenciami, stážami doktorandov a výmenou pedagógov; hľadanie a realizovanie konkrétnej spolupráce na základe už vytvorených a fungujúcich inštitúcií filozofie výchovy v krajinách stredoeurópskeho regiónu včítane akademických pracovísk, výskumných a výchovno-vzdelávacích organizácií a redakcií odborných časopisov.

Aktivity a činnosť CEUPES od jej založenia

Počnúc rokom 2011 sa v spoločnosti aktivizovali najmä materské pracoviská jej zakladajúcich členov – Katedra občianskej výchovy a filozofie Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Prahe, Katedra pedagogických štúdií Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave a poľské Towarzystwo Pedagogiki Filozoficznej im. B. F. Trentowskiego. Organizovaním konferencií v Prahe – 2012 (ČR); v Smoleniciach – 2013 a 2016 (Slovensko); v Lodži – 2014 a vo Varšave – 2016 (Poľsko), začala vznikať širšia sieť filozofov výchovy, rozšírená aj o zástupcov z ďalších krajín – napr. Nemecko, Ukrajina; v ostatných rokoch bola nadviazaná aj spolupráca z filozofmi výchovy z Talianska, krajín bývalej Juhoslávie, teda geograficky ide o oblasť krajín bývalej Rakúsko-Uhorskej monarchie a niektoré susediace krajiny. Dobrým vzťahom a spolupráci napomáhajú tiež často využívané pracovné výskumné, či učiteľské mobility v rámci programu Erasmus+, príp. priamo

uzatvorených bilaterálnych zmlúv medzi univerzitami.

Významnou platformou, ktorá poskytuje priestor pre diskusiu a hľadanie vlastnej profilácie v oblasti filozofie výchovy sú časopisy zamerané na oblasť filozofie výchovy vyvíjané v jednotlivých krajinách, ide napr. o časopisy *PAIDEIA* a *Paidagogos* (ČR), *Kultura i wychowania* Kultura Pedagogiczna / Pedagogical Culture (Poľsko), *Filozofia výchovy. Philosophy of Education* (Ukrajina). Okrem vzájomného obohacovania, čo sa týka publikovania v uvedených časopisoch, je tu tiež priestor na spoluprácu v oblasti internacionalizácie redakčných rád jednotlivých časopisov.

V r. 2016 boli dvaja zástupcovia CEUPES (prof. Kudláčová a dr. Rybák) pozvaní na konferenciu *Philosophy of Education Society of Great Britain* (PESGB), ktorá sa koná každoročne v Oxforde a zúčastňujú sa jej účastníci z celého sveta. Britská spoločnosť tým deklarovala záujem o spoluprácu s CEUPES. Ďalším prejavom aktivity a možnej spolupráce bolo podanie vedeckého projektu zameraného na oblasť filozofie výchovy v krajinách V4 v r. 2016 (išlo o Poľsko, Česko, Slovensko a Ukrajinu), ktorý však neuspel v rámci grantovej schémy Višeegrádskeho fondu. Aktuálne je v procese schvaľovania projekt zameraný na oblasť morálnej výchovy v zastúpení krajín Nemecko, Česko, Slovensko, Poľsko, Bulharsko, Litva, ktorý bol podaný v rámci grantovej schémy EÚ.

Pravdepodobne zatiaľ najvýraznejším počinom v rámci spolupráce v CEUPES bude vedecká monografia B. Kudláčová a A. Rajskej (eds.): *Education – Philosophical and Historical Reflection*, ktorá bude prezentáciou východísk a chápania filozofie výchovy reprezentantov 15 krajín strednej, južnej a juhovýchodnej Európy a mala by vyjsť v ešte v tomto roku v Peter Lang Publisher. Publikácia bude prezentáciou intelektuálneho dedičstva v oblasti filozofie a histórie výchovy v uvedenom geografickom priestore a prispieť k vlastnej sebaidentifikácii v predmetných oblastiach. Čo sa týka ďalších plánov, čaká nás medzinárodná konferencia v Prahe v máji 2017, s názvom *Logos vo výchove, umení a športe*; medzinárodná konferencia vo Varšave organizovaná Towarzystwom Pedagogiki Filozoficznej v spolupráci s CEUPES v r. 2018 a medzinárodné sympóziium zamerané „stretnutie dvoch svetov“ chápania pedagogiky – tradičnej kontinentálnej a anglosaskej, v Smolenickom zámku v r. 2019.

Pri písaní tohto krátkeho informačného príspevku som si uvedomila, že za šesť rokov od založenia CEUPES sa podarilo vďaka plodnej spolupráci veľa zaujímavých podujatí, výstupov a počínov, ktoré dokladujú, že založenie spoločnosti malo zmysel a bolo dobrou víziou. Jej úspech závisí a je postavený na kolegiálnych a priateľských vzťahoch, ktoré sú tou najlepšou platformou pre formovanie spoločnosti, utvárania jej identity a napĺňania jej cieľov a poslania. To je významné a potrebné v dnešnom svete vedy a vzdelávania, pretože ako výstižne hovorí jeden z členov CEUPES, dr. Rybák: „Je pozoruhodné, že dnes je väčšia pozornosť venovaná organizovaniu vzdelávania a vedy než vzdelávaniu a vede samotnej...“

(Prof. PhDr. Ing. Blanka Kudláčová, PhD. je viceprezidentka CEUPES. Působí jako vedoucí Katedry pedagogických študií Pedagogické fakulty Trnavské univerzity v Trnavě.)